

Hur var livet i Karlshamn på 1800-talet?

Amanda Kjellsson

Historia 1b 100 p, Na19b

2020/2021

Handledare: Henrik Settergren

Vägga Gymnasieskola

Karlshamn

Innehållsförteckning

- 1. Inledning**
- 2. Bakgrund**
- 3. Syfte och frågeställningar**
- 4. Metod och Material**
- 5. Resultat**
 - 5.1 Fiske, jord- och skogsbruk
 - 5.2 Sjöfart
 - 5.3 Vad åt man?
 - 5.4 Hur klädde man sig?
 - 5.5 Nödår och emigration
- 6. Slutsatser och diskussion**
 - 6.1 Metoddiskussion
 - 6.2 Framtida forskningar
- 7. Källförteckning**

1. Inledning

Att ta saker för givet är något som blir allt mer vanligt och det är en följd av att människor ständigt får det bättre med tiden. Att vi människor får det bättre är ingenting vi ska klaga på eftersom att så bra som vi har det idag har man inte alltid haft det, men att ta saker för givet är ett problem. Med denna tanken ansåg jag att det var nödvändigt att undersöka hur människorna på 1800-talet levde och mer specifikt i Karlshamn och detta har jag valt att göra med en skrivbordsundersökning.

2. Bakgrund

Karlshamn hette från början Bodekull och tillhörde Danmark ända fram till 1658 när freden i Roskilde slöts. Först 1664 röstades det igenom att staden skulle byta namn från Bodekull till Karlshamn och namnet kan vi tacka Karl X Gustav för. Längre rådde det oroligheter i staden, i form av bränder och förstörelser när danskarna försökte återta staden, men trots motgångar hade staden goda förutsättningar för sjöfart där man hade goda möjligheter till exportering av skogsbruk (Dreje, L, 2019). Under 1700-talet var det endast 1800 invånare i Karlshamn, men med en framväxt inom sjöfarten så ökade befolkningen till drygt 3000 invånare under 1800-talet. Med industrialiseringen kom även tobak och sprittillverkning vilket blev ett kännetecken för Karlshamn (Droste, H, 2008).

3. Syfte och frågeställningar

Även om jag bott i Karlshamn hela mitt liv så har jag insett att jag vet förvånansvärt lite om staden och dess historia därför har jag valt att fördjupa mig i hur det var att leva som en människa i 1800-talets Blekinge, och framförallt Karlshamn.

För att underlätta mitt arbete kommer jag att utgå efter följande frågeställningar: hur levde man i 1800-talets Karlshamn och i följd av det ta reda på hur man klädde sig, vad man åt, hur Karlshamns ekonomi såg ut etc.

4. Metod och material

I min undersökning har jag valt att göra en skrivbordsundersökning eftersom att jag anser att det är bäst lämpat till mina frågeställningar. Valet av material har fallit på nätbaserade källor, då dessa varit mest lättillgängliga, men också varit bäst lämpat till mina frågeställningar. Det har varit extra viktigt för mig att vara kritisk till vilka källor jag valt för att få ett så exakt resultat som möjligt.

5.1 Fiske, jord- och skogsbruk

1800-talet var tiden då fisksamhället börjar växa upp i Blekinge och inte minst i Karlshamn. Dessutom är det nu man börjar med de så kallade skiftesreformer då man splittrar byar och gårdar för att de ska ligga i anslutning till egna odlingar för ett mer utvecklat jordbruk av till exempel det nya påfundet potatis. I jordbruket odlade man framförallt potatis, råg och korn. De flesta på denna tid jobbade antingen som fiskare eller som bönder där de fick all näring från boskap och egen odling. Många av Karlshamns män arbetade som fiskare och tillbringade väldigt mycket tid på sjön för att fiska. Resultatet av detta blev att kvinnorna fick mer självständighet jämfört med andra delar av Sverige då de var tvungna att klara sig själva och styra över hushållet hemmavid när mannen var på sjön (Blekinge Museum, u.å). Skogens betydelse för Blekinge är inte att underskatta. Skogen har varit betesmark för boskap, ved till fattiga, virke som handelsvara, tjära, kol men också för tillverkning av "pottaska" idag kallat för kaliumkarbonat som användes för tillverkning av glas och inom textilindustrin (Blekinge Museum, åo).

5.2 Sjöfart

Karlshamn har länge varit en livlig handelsstad, inte minst under 1800-talet eftersom staden hade en av landets djupaste hamnar, men de gav också ett relativt bra skydd från danskarna som desperat försökte ta tillbaka staden. Dessutom levde det skickliga tyska och holländska köpmän som bidrog till Karlshamns sjöfart (Arrival Guides, 2020).

Även om sjöfarten utvecklades som mest under 1800-talet så var det även här Karlshamn fick smeknamnet "syndens stad" detta på grund av många faktorer (Arrival Guides, 2020). Först och främst var 1800-talet tiden då Napoleon införde kontinentalsystem, detta innebar att europeiska länder inte fick handla med britterna, detta på grund av Napoleons förlust mot britterna vid slaget vid Trafalgar. Detta förbud höll man inte, allra minst i Karlshamn där smugglingen var ofantligt stor (u.o, u.å). Utöver smugglingen i våra hamnar under 1800-talet fanns det över 40 tobaksfabriker i staden som lyckligtvis ersatts av butiker och restauranger idag, men under 1800-talet var Karlshamns snustillverkning välkänd i hela Europa. Dessutom var detta tiden då brännvinskungen L.O Smith startade sin sprittillverkning. Staden startade även landets första tryckeri av spelkort vilket bidrog till det välkända smeknamnet (Arrival Guides, 2020).

5.3 Vad åt man?

Mestadels bestod kosten av potatis, rågbröd, gröt, välling, rovor, surmjölk, sill, fläsk och ju närmare kusten man kom ju mer fisk stod på menyn. För de fattiga i samhället var det vanligt att pengarna gick till kaffe till hustrun och brännvin till mannen. Rätter som tillhörde festmåltiderna var oftast produkter tillverkade av mejerivaror och övriga animaliska produkter såsom kött och ägg. Karlshamn var en stad för alkohol och brännvinet var ett måste för i princip alla hushåll, om inte för att dricka så användes det för hälsans syfte då det ansågs vara en användbar medicin. Hela familjen och tjänstefolk åt middag tillsammans och ofta även ur samma fat där middagen inleddes med en bön (Blekingen Museum, u.å.).

5.4 Hur klädde man sig?

Det nyfödda barnet lindades helt och hållet in från födseln till att det var ett par veckor gammalt. Därefter började den så kallade koltåldern. Detta innebär att barnen klädde sig i kolt, vilket är ett klänningliknande plagg, men som bars av flickor såväl som pojkar. När barnen blev runt sju års åldern så upphörde koltåldern och de började att klä sig som de vuxna. Beroende på vilket stånd man tillhörde så klädde man sig olika, de som tillhörde borgarna klädde sig mer moderiktigt till skillnad från de som bodde på landet. Blekingeborna klädde sig i folkdräkt fram till mitten av 1800-talet (Blekingen Museum, u.å.).

5.5 Nödår och emigration

Även om vi har det väldigt bra i Sverige idag så har det inte alltid varit såhär. Under 1800-talet levde många som fattiga och år som 1860 var katastrofala då sjukdomar härjade och allt fler fick ge sig ut på gatorna för att tigga. Under 1800-talet lämnade otroligt många Sverige på grund av sociala orättvisor, urbanisering, befolkningsökning, nödår och religiöst förtryck. Mellan 1851-1925 utvandrade nästan 33 000 blekingebor till USA vilket motsvarade en fjärdedel av Blekinges befolkning på den tiden. Dessutom fanns det människor som utvandrade till Sydamerika, Danmark och Tyskland, men det var inte i närheten av samma utsträckning som till USA (Blekingen Museum, u.å.).

6. Diskussion och Slutsatser

Under min undersökning så har jag förstått att livet på 1800-talet var allt annat än en barnlek, och inte minst i Karlshamn. Det var ofta ett fattigt och enkelt liv man levde, så fattigt att en fjärdedel av Blekinges befolkning emigrerade till USA och många var från lilla hamnstaden Karlshamn. Att man levde ett fattigt liv i Karlshamn är den mest uppenbara slutsatsen jag kan

dra och i följd av det så åt man ofta en väldigt ensidig kost där pengarna alltid las på samma sorts mat och dryck.

Å andra sidan kan man ändå påstå att 1800-talet var en framgång jämfört med 1700-talet då befolkningen nästan dubblerades i Karlshamn och med det kan man tänka sig att människorna på denna tiden hade det bättre jämfört med 1700-talet. Samma mönster ser vi än idag att när människan får det bättre ekonomiskt ställt så ökar befolkningen. Att människan eventuellt fick det bättre på 1800-talet jämfört med 1700-talet kan ha varit på grund av hamnen som leder till exportering av skogsbruk, sprit, tobak mm, vilket ledde till ökade arbetstillfällen och med detta fick vi mer pengar i Karlshamns ekonomiska kretslopp.

6.1 Metoddiskussion

Jag vill säga att jag är väldigt nöjd med mitt val av metod eftersom, precis som jag tänkte, var den bäst lämpad till mina frågeställningar. Att vara fullständigt säker på att allt sina källor påstår är helt sant går inte att vara i dagens samhälle och just därför är det så viktigt att vara källkritisk vilket jag vill påstå att jag har varit. Mycket av informationen i mina källor stärker varandra, då det står i princip samma saker, vilket stärker dess trovärdighet. Däremot var det relativt svårt att hitta information och det ledde till att jag i princip fick ta varenda källa jag hittade, men källor som var osäkra undvek jag att använda för mycket information i från.

6.2 Framtida forskning

I framtida forskning hade jag personligen tyckt det varit väldigt intressant att jämföra olika städer under samma tidsperiod. I detta fallet hade jag helst velat jämföra Karlshamn med två olika städer. En stad där de hade det lite bättre ekonomisk ställt och som är placerad i inlandet och en annan som hade det lite tuffare ekonomiskt, som också ligger i inlandet. Varför jag specifikt hade velat jämföra Karlshamn med städer som ligger på inlandet är för att dessa mest troligt inte kan försörja sig på fiske och sjöfart likt Karlshamn. Jag hade dessutom tyckt det varit intressant att jämföra livet i Karlshamn under något annat århundrade med 1800-talet, så det är ett annat alternativ till en framtida forskning.

7. Källförteckning

Arrival Guides (2020) Karlshamn - Staden

<https://www.arrivalguides.com/sv/Travelguides/Europe/Sweden/Karlshamn/thecity> [5]

Hämtad 2021-05-28

Blekinge museum (okänd) Tidsresa till 1800-talet.

https://docs.google.com/document/d/1ib2_u6r1GkXyGLEunfNDXB37bXAg6wx9tJb0emCmog/edit [1] Hämtad 2021-05-17

Droste, H (2008) Karlshamns historia.

<http://ortshistoria.se/stad/karlshamn/historia> [2] Hämtad 2021-05-22

Dreje, L (2019) Karlshamns historia.

<https://www.karlshamn.se/kommun-och-politik/demokrati-och-insyn/kommunarkiv/karlshamns-historia/> [3] Hämtad 2021-05-22

okänd (okänd) Karlshamn - Om grundläggningen och några händelser i Karlshamns historia

http://www.karlshamnsvykort.se/om_karlshamn.html [4] Hämtad 2021-05-28